

Sosiaalihuollon tietojärjestelmäkartoituksen tulokset

Sosiaali- ja terveydenhuollon atk-päivät 22. - 23.5.2018, Jyväskylä

FT Sirpa Kuusisto-Niemi, Itä-Suomen yliopisto

Kysely osana STePS 2.0-hanketta

- Laadinta alkoi syksyllä 2016
- Kysely toteutettiin keväällä 2017 ja lisäkyselyjä tehtiin kesällä 2017
- Raportointi alkoi loppukesästä 2017
- Raportti julkaistiin alkukevästä 2018
- Pohjana sotetieto hyötykäyttöön 2020-strategia
- <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosiaali-ja-terveydenhuollon-tietojarjestelmapalveluiden-seuranta-ja-arviointi-steps-2.0->
- Viisi kyselyä, kaksi muuta osahanketta

Tietoja vastaajista (1)

Kuntavastaajat (N=311)

- 99 kuntaa ja 15 kuntayhtymää sekä neljä vastuukuntamallia toteuttavaa yhteistoiminta-aluetta = 144 kuntaa + kaksi yt-aluetta
- Kattavuus n 3,4 milj. asukasta = 61,5 % väestöstä

Asukasluku	Kuntien lukumäärä yhteensä	Kyselyyn vastanneita kuntia (pl. kaksi yhteistoiminta-aluetta)	Vastaajien osuus kuntien lukumäärästä, %
alle 5 000	133	55	41,4
5 000–10 000	80	41	51,3
10 001–20 000	43	15	34,9
20 001–50 000	34	20	58,8
yli 50 000	22	13	59,1
Yhteensä	311	144	46,3

Tietoja vastaajista (2)

Yksityissektorin vastaajat (N=3971)

- Tiedot saatu Valviralta (Valveri-listaus), alkuperäisessä listassa 5736 toimintayksikköä
- Tarkistuksen jälkeen varsinaisia tämän kyselyn piiriin kuuluvia toimintayksiköitä 3971, alla vastanneet = noin 18 % kaikista

Organisaation henkilöstön lukumäärä	Organisaatioiden lukumäärä	Osuus kaikista sosiaalipalveluyrityksistä %
Enintään 1	127	17,5
2-10	323	44,6
11-50	209	28,9
51-100	38	5,2
101-1000	24	3,3
Yli 1000	3	0,4
Yhteensä	724	100,0

Mitä kysyttiin ?

- taustatiedot
- käytössä olevat sähköiset asiakastietojärjestelmät
- palveluntuottajien välinen tiedonvaihto
- tiedonhallinta, tiedonhallinnan osaaminen ja kehittämishankkeet
- toiminta- ja tietoarkkitehtuurien yhtenäisyys suhteessa valtakunnallisiin määräyksiin
- sosiaalialan sähköiset palvelut kansalaisille tai asiakkaille
- sosiaalipalvelujen tieto- ja viestintätekniikkakustannukset

- lisäksi yksityissektorilta kysyttiin kanta-valmiuksista

Vastausten analysointi strategian tavoitteiden mukaisesti (I)

Strateginen tavoite	Tavoitteeseen liittyvät kyselyn kysymykset
Kansalainen – pystyn itse	<ul style="list-style-type: none"> • Mitä yleisiä sähköisiä palveluita organisaatio järjestää kansalaisille tai asiakkaille? • Mitä kohdistettuja sähköisiä palveluita organisaatio järjestää kansalaisille tai asiakkaille?
Ammattilainen – kyvykkäille käyttäjille fiksut järjestelmät	<ul style="list-style-type: none"> • Mitä asiakastietojärjestelmiä työntekijöillänne on käytössä palvelutehtävien toteuttamiseksi? • Missä tarjoamissanne palvelutehtävissä asiakastietojärjestelmä on mobiilikäyttöinen ? • Kuinka suurella osalla sosiaalihuollon tehtävissä toimivista organisaation työntekijöistä on oma käyttäjätunnus tai jokin toimikortti ? • Tarjoaako organisaatio työntekijöille pääsyn internettiin? • Onko internetin kautta tarjottavia asiantuntijapalveluita integroitu asiakastietojärjestelmäänne? • Kuinka suuri osuus kaikesta organisaation asiakastyössä tapahtuvasta dokumentaatiosta tallennetaan asiakastietojärjestelmiin? • Kuinka suuri osa siitä henkilöstöstä, jonka työhön kuuluu asiakastietojen käsittely, hallitsee digitaalisen tiedonkäsittelyn perustaidot? • Mitä tiedonhallinnan koulutusta organisaatio on tarjonnut työntekijöille viimeisen vuoden aikana? • Kuinka kattavasti organisaation sosiaalihuollossa toimivat eri henkilöstöryhmät ovat saaneet tietosuoja- tai tietoturvakoulutusta?

Vastausten analysointi strategian tavoitteiden mukaisesti (II)

<p>Palvelujärjestelmä – rajalliset resurssit oikeaan käyttöön</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuinka suuri osuus kaikesta organisaation asiakastyössä tapahtuvasta dokumentaatiosta tallennetaan asiakastietojärjestelmiin? • Minkä muiden tietojärjestelmien tietoihin edustamasi organisaation työntekijöillä on pääsy? • Onko edustamasi organisaation asiakastietojärjestelmästä sähköistä tiedonsiirtoa muiden organisaatioiden tietojärjestelmiin? • Onko edustamasi organisaation asiakastietojärjestelmästä järjestetty katseluoikeuksia jonkun muun organisaation työntekijöille? • Mitkä ovat organisaation näkökulmasta tärkeimmät tiedonvaihdon kehittämistarpeet? • Mitä sähköiseen tiedonhallintaan liittyviä hankkeita organisaatiossa on käynnissä? • Kuinka suuret organisaation sosiaalitoimen ICT-kokonaiskustannukset olivat vuosina 2014-2016 ja kuinka suuret asiakastietojärjestelmien investointikustannukset siitä olivat ? • Mikä on arvio organisaation sosiaalitoimen ICT-kokonaiskustannusten kehityksestä 2017-2019 ? • Millainen on organisaation tietohallintohenkilöstön työsuhteen luonne ? • Kuinka paljon henkilöstöresursseja organisaation tietohallintoon on osoitettu?
---	--

Vastausten analysointi strategian tavoitteiden mukaisesti (III)

Tiedon jalostaminen ja tiedolla johtaminen – tiedä ensin, johda sitten	-
Ohjaus ja yhteistyö – sooloilusta samaan säveleen	<ul style="list-style-type: none"> • Onko organisaatio hyödyntänyt kansallisia tiedonhallinnan tukiprosesseja tai palvelutehtäväkohtaisia prosesseja? • Onko organisaatiossa kuvattu palvelutehtäväkohtaiset palveluprosessit ? • Onko organisaatio osallistunut kokonaisarkkitehtuuriin kuuluvan alueellisen arkkitehtuurin määrittelytyöhön?
Infostrukturi – pohja kuntoon	<ul style="list-style-type: none"> • Oletteko tietojärjestelmissä ottaneet käyttöön tai hyödyntäneet THL:n ylläpitämiä sosiaalihuollon asiakasasiakirjamäärityksiä tai sosiaalihuollon luokituksia tai koodistoja ? • Onko organisaatiossa laadittu oma kokonaisarkkitehtuurikuvaus, tietohallintostrategia, sähköinen arkistonmuodostussuunnitelma, kirjaamisohjeistus tai omavalvontasuunnitelma ?

Mitä kuntasektorilla vastattiin ? Myönteistä vastauksissa

huolimatta siitä, että sähköisten kansalaispalveluiden käyttö ei vielä ole kovin laajaa, perusasiat ovat **kunnissa** kunnossa:

- asiakastietojärjestelmät ovat laajasti käytössä,
- lähes joka paikassa päästään internetiin,
- tunnistautuminen tietojärjestelmiin käytössä lähes 90 prosentilla vastaajista
- tiedonkäsittelyn perustaidot ovat melko hyvin hallussa
- dokumentaatiosta iso osa tallennetaan tietojärjestelmiin
- työntekijöitä koulutetaan kohtuullisessa määrin
- kansallista kehittämistyötä tunnetaan, palveluprosesseja kuvataan ja KA-työhön on jo osallistuttu

Mitä kuntasektorilla vastattiin ? Mitä pitäisi parantaa ?

- vain kolmannes tai viidennes vastaajista tarjoaa yksilöllisiä sähköisiä palveluja asiakkaille
- vaikka internet on käytössä, sen asiantuntijapalveluja ei ole integroitu tietojärjestelmiin (lastensuojelun verkkokäsikirja, osaamiskeskusten palvelut, Avain-mittari)
- tietosuoja- ja tietoturvakoulutusta pitäisi lisätä (EU:n tietosuoja-asetus)
- kansallisen kehittämistyön tuntemus on vielä melko vähäistä, eikä sitä osata käyttää täysimääräisesti hyödyksi sielläkään, missä se tunnetaan: kansalliset asiakirjamääritykset, luokitukset ja koodistot vielä vähän käytössä

Mitä yksityissektorilla vastattiin ? Myönteistä

- vastaajien määrä nousi edellisestä kyselystä
- selkeää oman tiedonhallinnan kehittämishalukkuutta on olemassa, joskin sen kanavointi on hakusessa
- halukkuutta yhteistyöhön julkisen sektorin kanssa ilmaistaan
- osallistutaan järjestöjen ja kuntien hankkeisiin
- tietoteknisiä valmiuksia on olemassa, vaikka välineitä ei olisikaan
- asiakirjamäärityksiä on otettu käyttöön

Mitä yksityissektorilla vastattiin ? Mitä pitäisi parantaa ?

- aika paljon....tilanne vaikuttaa kokoluokittain hyvin erilaiselta ja jopa polarisoituneelta
- tietojärjestelmä = investointi
- vastaajia arveluttivat yrityksen jatkuvuus, yhteistyökuviot ja tulossa olevat suuret muutokset palvelujärjestelmässä
- Eri kysymysten kohdalla toistui vastaus: *meillä ei ole sähköistä tiedonhallintaa, kaikki kirjaaminen tapahtuu käsin.*
- Eräs vastaaja kiteytti asian seuraavasti: *onko olemassa yhden naisen yritykseen tietojärjestelmä ?*

Mikä yllätti ?

- hyvin vähän on muuttunut sitten vuoden 2014 kyselyn, vaikka menossa on ollut valtakunnallinen kehitysbuumi, jonka on täytynyt näkyä julkisessa keskustelussa – onko sitten niin, että sitä ei ole osattu kohdistaa omaan toimintaan ?
- valtava kehitysero julkisen ja yksityisen sektorin tiedonhallinnassa
- yksityissektorin kokonaistilanne vs. 2020 sos-Kanta-suunnitelmat

Terveisiä stm:lle (I)

- Sosiaali- ja terveydenhuoltoa käsitellään yleensä yhtenäisenä kokonaisuutena, mikä peittää sektoreiden erityispiirteet. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallista tietoteknologiakehitystä on ohjattu ainakin 1990-luvulta lähtien terveydenhuollon näkökulmista, ja sosiaalihuolto on ollut mukana vaatimattomasti ja lähinnä suunnitelmien tasolla. Se on nähty liitännäisenä, ei omista lähtökohdistaan kehitettävänä toimintana. Sosiaali- ja terveystalaa on käsitelty yhtenäisenä kokonaisuutena siinäkin tapauksessa, että sosiaalihuollolla ei ole ollut roolia kehittämistyössä. (Tenhunen, Hämäläinen, Kärki ja Väinälä 2006.)

Terveisiä stm:lle (II)

- Tässä strategiassa sosiaalihuolto nähdään sosiaalitoimena, joka on pelkästään julkinen hallinnollinen rakenne. Sosiaalihuollon erityispiirteet: sekä julkisten että yksityisten organisaatioiden suuret kokoerot, pienten yritysten suuri määrä yksityissektorilla sekä palveluvalikoiman monipuolisuus ja sen aiheuttama tiedonhallinnan kehittämisen vaatima resurssien määrä, eivät näy strategian toimenpiteiden suuntaamisessa.
- Strategiassa painopiste on kansalaisten palveluissa, mutta on syytä kysyä, miten ne toteutuvat, jos ammattilaisten tiedonhallinnan välineet ovat puutteellisia. Kun kansallisesti vasta 2000-luvulla on määrätietoisemmin paneuduttu sosiaalihuollon tiedonhallinnan kehittämiseen, strategian kuvaamat tavoitteet ja niiden edellyttämät toimenpiteet vaativat huomattavasti pitkäjänteisempää panostusta kuin mihin vuoteen 2020 ulottuvalla strategialla tähdätään.
- Sosiaalihuollon tiedonhallinnan kehittämistarpeet tuleekin ottaa erityisesti tarkasteluun seuraavissa strategiatyön vaiheissa.

Sirpa Kuusisto-Niemi, Miia Ryhänen, Hannele Hyppönen:
Tieto- ja viestintäteknologian käyttö sosiaalihuollossa vuonna 2017.
THL Raportti 1/2018.
<http://www.julkari.fi/handle/10024/136112>

Juuri ilmestynyt myös:

Kauppila Tarja, Kiiski Kati, Lehtonen Mari:

Sähköhelmenkalastus - Sosiaalihuollon sähköisten palvelujen nykytila ja kehittämistarpeet. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 14/2018.

Pysyvä osoite Valtioneuvoston julkaisuarkistossa

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3914-1>

Kiitos!
sirpa.kuusisto-niemi@uef.fi

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi

